

A bűnösség megítélésének szubjektív oldala, ahogy azt 1925-ben a későbbi első magyar kriminalisztikai tanszék vezetője, dr. Unger Jenő értelmezte¹

The subjective side of judging guilt, as interpreted in 1925 by the later head of the first Hungarian department of criminalistics, Dr. Jenő Unger

---

Sidló Mariann

doktorandusz, óraadó tanár
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
Sola Scriptura Teológiai Főiskola

Absztrakt

Cél: Egy százéves kriminálpszichológiai-jogi kuriózum, az 1925-ben dr. Unger Jenő tollából *A Rend* hasábjain megjelent *Elfogult bűnösök* című tanulmány és utóéletének ismertetése.

Módszertan: A cikk szerzője korabeli dokumentumok és újságcikkek segítségével, az elemzett írás szerzőjének rövid bemutatása után ismerteti dr. Unger Jenő írását. Felvázolja a tanulmány keletkezésének szakmai előzményeit, mint például a bűnösség megállapításának jelentőségét, a rendőrség 1919-es államosításának okát, ezáltal kontextusba helyezve az írásművet. Ismerteti utóéletét, az 1925-ös New York-i rendőr világkonferencián való megjelenést. Mindeközben a mai olvasó számára értelmez a tanulmányban előforduló két kulcskifejezést.

Megállapítások: A cikkben tisztázást nyer a dr. Unger Jenő által használt „elfogultság” mai szóhasználatától eltérő alkalmazása. Az ismertetett tanulmány leírása szerint van egy olyan jelenség, mikor is a tettes beismeri az általa elkövetett tettet, de azt nem, hogy bűnt követett volna el. Ennek három esetét

---

¹ A cikk tartalma részben átfedésben van a szerző által *Magyar részvétel az 1925-ös New York-i rendőr világkonferencián* címmel ismertetett előadással, mely *A rendészettudomány határtudományai – 2024* című, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen 2024. október 29-én megtartott konferencián hangzott el.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 02. 06. Átdolgozás: 2024. 04. 12.
Elfogadás: 2024. 08. 10.

különbözteti meg: a veleszületett elfogultságot, a nevelés/propaganda/befolyás hatására kialakított elfogultságot és a körülményekből fakadó lelki megrázkódtatás hatására előállott elfogultságot. A cikk végén a „mindenható állam” kifejezés is értelmezést nyer, mely lényegében nem más, mint az állam szuverenitása, s ez végső érvként szolgál az egyéni „jogértelmezésekkel” szemben. **Érték:** Dr. Unger Jenő tanulmánya feltárta az ismertettet esetek sajátos pszichológiáját, a tettesben lejátszódó lelki folyamatokat, ezáltal megismerhetjük a korabeli kriminálpszichológia egy egyedi fejezetét. Emellett kitért a jogi konzekvenciákra is. A tanulmányt bemutató cikk által bepillantást nyerhetünk az adott korszakba, annak kriminalisztikájába.

Kulcsszavak: rendészettörténet, kriminálpszichológia, államelmélet, dr. Unger Jenő

Abstract

Aim: To present a criminal psychological and legal curiosity that is a century old this year, and its afterlife. This curiosity is the study entitled ‘The Biased Criminals’ published in 1925 by Dr. Jenő Unger in the columns of ‘A Rend’.

Methodology: With the help of contemporary documents and newspaper articles, after a brief introduction of the author of the analysed paper the article outlines the professional background of the study, such as the importance of establishing guilt and the reasons for the nationalisation of the police in 1919, thus placing the work in context. It describes its afterlife, which was its appearance at the 1925 New York International Police Conference. Meanwhile, it interprets two key phrase used in the study for today.

Findings: The article clarifies the use of ‘bias’ by Dr. Jenő Unger in a way that is different from today’s terminology. According to the description of the study presented there is a phenomenon where the perpetrator admits to the act he has committed, but not that he has committed a crime. It distinguishes three sub-cases: innate bias, bias developed through upbringing/propaganda/influence and bias produced by the psychological shock of circumstances. At the end of the article, the term ‘omnipotent state’ is interpreted as nothing more than the sovereignty of the state, and is used as a final argument against individual ‘interpretations of law’.

Value: Dr. Jenő Unger’s study revealed the specific psychology of the cases described, the psychological processes that take place in the perpetrator, thus giving us an insight into a unique chapter of contemporary criminal psychology. He also discussed the legal implications. The article presenting the study gives an insight into the criminalistics of the period.

Keywords: history of law enforcement, criminal psychology, theory of the state, Dr. Jenő Unger

Egy régi cikk, mely újdonság volt – egy régi ember, aki újító volt

Az, hogy az emberi elme mennyire el tud távolodni az objektív valóságtól, napjainkban nem szokatlan, mert korunk számtalan lehetőséget kínál mindazok számára, akik nem akarnak, vagy nem tudnak saját életük tényeivel szembenézni. Gondolhatunk itt a felismerhetetlen arcúvá retusált, szűrőkkel manipulált képek mögül kommunikáló, kirakatba tett műélelet élő influenza szerkedésére, az önnön öregedésüket, kinézetüket el nem fogadók plasztikaiműtét-sorozataira, vagy a japán férfit, aki a külön számára készített skótzuhász-kutya jelmezben tengeti szabad idejét ([URL1](#)). A valósággal való szembenézés talán a legnehezebb, így kerülése olyankor a legelterjedtebb, ha valakinek önnön bűnét kellene (f)elismernie, legalább akkor, amikor szembesítik vele egy kihallgatáson vagy a bíróságon.

Régen is sokan voltak, akik nem tudták meghozni ezt a belső döntést, ahogy az kiderül Unger Jenő *Elfogult bűnösök* című tanulmányából (Unger, 1925), mely éppen száz esztendeje jelent meg, és az akkor formálódó magyar kriminálpszichológia corpusához tesz hozzá egy figyelemre érdemes részt. Ez a figyelem rögtön a cikk *A Rend* című folyóiratban való megjelenésekor megmutatkozott már azáltal is, hogy két külföldi kiadó is jelentkezett a fordítások jogaiért. A nagy általános érdeklődés miatt a Belügyminisztérium is felfigyelt a tanulmányra. Így történt, hogy az akkor harmadik alkalommal (Wood, 1925) megrendezett 1925-ös New York-i nemzetközi rendőrkonferencián a küldöttség ezzel az írással képviselte Magyarországot (Magyar Jövő, sz. n., 1925; [Androvicz, 2021](#)).

1. számú ábra

Dr. Unger Jenő

Forrás. Családi archívum

Unger Jenő felnőtt életét önkéntes katonai szolgálattal kezdte, majd a világháború után – miközben elvégezte a szegedi jogakadémiát – rendőrként folytatta. Iskolázottságához a kezdetben rendőrfoglalmazóként végzett munkája biztosított gazdag tapasztalati anyagot, melyet elméleti munkásságába is beépített. Szakmai életútjának csúcsa volt a későbbi egri jogakadémiai tanszékvezetőség, ahol mint az országban elsőként létrehozott kriminalisztikai tanszék vezetője kapott megbízatást annak megalakulásakor (Tolnai Világlapja, sz. n., 1935). A kriminológia, kriminálpszichológia tárgykörébe tartozó jelenségeket is vizsgált, egyrészt a szakmai praktikum, másrészt sokoldalú egyénisége miatt. És ne felejtjük azt se el, hogy e tudományágak azontúl, hogy összefüggenek, önállósodásuk sem történt meg még ekkor. Unger Jenő a kriminálpszichológus szemszögéből vizsgálja a bűnösség be nem ismerésének a cikkben vázolt speciális eseteit. E gondolatai korában újító jelleggel bírtak, ahogy azt az akkori sajtó is kiemeli. Munkájában végigveszi, és a jelenség elemzése által csoportosítja, mi minden okozhatja az egyébként átlagos felfogóképességű emberek körében, hogy a saját bűncselekményüket nem ismerik el bűnnek.

Az elfogultság értelmezése

Az elfogultság a köznyelvben akkor is és ma is a tárgyilagos gondolkodóképesség hiányát jelentette. A jogi szaknyelv pedig az eljárásjogban alkalmazza, mely szerint az elfogultság a részrehajlás szinonim váltófogalma, és mint kizáró tényező jelentkezhet egy ügyintézés során a hatósági személy részéről, aki érintettsége révén válhat elfogulttá. Ennek kizárásával biztosítja a magyar alkotmány a pártatlan megítélést. [Magyarország Alaptörvénye, XXIV. cikk: (1) „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.*”]

Unger Jenő a jogi szaknyelvvvel szemben a fogalmat a kriminálpszichológia terminus technikusává emelve így határozza azt meg: „*Egyoldalú tudatos meggyőződés, amely a saját vagy mások bűnösségének kérdésében a tárgyilagos igazságtól eltérve, annak önmagunk előtti megvilágításánál túlzott megnyugtató vagy túlzott elítélő felfogásban nyilvánul. Leggyakoribb alakja a saját bűnösség kérdésében fordul elő s itt is a túlzott megnyugtató felfogásban jelentkezik. Az önmagunk iránti elfogultság a lelkiismeret vagy lelkiismeretlenség alkati elemeképp lép fel. Az önmagával szemben elfogult ember bűnösségének kérdésében az objektív igazsággal szemben a szubjektivitást képviseli.*” (Unger, 1925). Megkülönbözteti az önmagának megbocsátó gondolkozástól,

melyet részrehabilitásként megnevezve különít el, mert abban „*a bűnösség tudata megvan*”, míg az elfogult tagadja, hogy bűnt követett volna el, még úgy is, hogy a tettet magát elismeri, leginkább a bizonyítékok súlya alatt. S mivel az önmagát túlzottan megnyugtató elfogult szerint nem bűn, amit elkövetett, így nyilván meg sem bánhatja tettét. Az elfogult bűnelkövetőkhöz képest már egy súlyosabb kategóriát jelentenek azok, akik esetében a bűn tudatos és szándékos akarása előzi meg a bűncselekményt. Az elfogult az ilyenekhez képest rossz értelemben naiv.

Az elfogultság fajtái

A fent vázolt elfogultság legnagyobb csoportját tehát a saját bűnösség esetében a túlzottan is felmentő attitűd jelenti. Ennek három alesetét különbözteti meg aszerint, hogy milyen lelkiállapotban, s a bűn elkövetése előtt vagy már csak utána jelentkezik, és milyen hatásra. Az egyes esetekre a gyakorlati életből vett, csipetnyi komikumot sem nélkülöző példákat is hoz.

1. Az egyéni elfogultság, mely veleszületett

Karaktere: Ezt a fajta elfogultságtípust azért nevezi veleszületettnek, mert a kibicsaklott gondolkodásmód mindvégig sajátja az elkövetőnek, a bűncselekmény előtt és után egyaránt, személyiségének részeként. Elbizakodott, de többnyire meggondolt. „... ismerünk a hétköznapi életben embereket, akik nem tűrnek önmaguk felett kritikát, felfogásaikat nem változtatják, elbizakodottak s megvannak győződve arról, hogy amit cselekszenek az a helyes. Ez a [...] típus [...] azonban többnyire meggondolt, eszközeit céljainak keresztülvitelében erősen megválogatja s épp e miatt ritkán tér le az egyenes útról.” (Unger, 1925). Megjegyzi, hogy inkább intelligens férfiak esnek ebbe a kategóriába. Ha azonban mégis összeütközésbe kerülnek a törvénnyel, rögtön az öniségadás jelenik meg a magatartásukban. Azonban érdekes módon, amiben önmagukat felmentik, ha más teszi ugyanazt, azt elítélik. „B. J. [...] ki híres volt mindent kritizáló természetéről [...] A párbajban ellenfelét súlyosan megsebesítette [...] a cselekményt beismerte, azonban bűnösségét tagadta, a jegyzőkönyvben párbajának szerinte jogos indokait három oldalon fejtegette, kiemelve, hogy a párbaj egyébként elítélendő.” (Unger, 1925).

2. A vallási és politikai fanatizmus, mely nevelés/propaganda/befolyás hatására alakul ki

Karaktere: Az ilyen elfogultság elvi. Az elkövető azután követ el bűnt, miután magáévá tette a rá ható eszméket. Vallási és politikai fanatikusok, merénylők tartoznak ebbe a kategóriába.

De nem sorolja ebbe a csoportba azokat, akik sosem látták a jót, az erkölcsi világnézetet és a morált nem ismerik, így nem tudnak mivel szemben elfogultak lenni.

Itt példaként egy kommunista „költő” jelenik meg, aki kirabolta szomszédait. *„A »költő elvtárs« mikor felhangzott az ominózus »bűnösnek érzi-e magát« kérdése, méltatlankodó arccal kezdte fejtegetni a marxi ideológia fenkölt elveit. Elmondta, hogy miképp követte el a terhére rótt rablást, de egyben hivatkozott a vagyonelosztás igazságtalanságaira, az egyenlőségből fakadó emberi jogokra, még az elkövetett bűncselekmény után is méltánytalannak tartotta helyzetét, – mert [...] másoknak még így is nagyobb és szebb lakásuk volt az ő 'berendezett' lakásánál, a büntető törvényt pedig, mint túlhaladott tákolmányt gyerekek kezébe való mesekönyvnek nevezte. Ez az ember meg volt győződve arról, hogy amit tett, az jogos volt nemcsak a saját, de általános szempontból is.”* (Unger, 1925).

3. A hisztérikus elfogultság, mely a körülményekből fakadó lelki megrázkódítás hatására áll elő

Karaktere: „Hisztérikus”. Haragjában elkövet valamit, utána magyarázza. Életkor szerint inkább középkorúakra jellemző. Nem szerint pedig nőkre, azért is, mert őket szigorúbban ítéli meg a társadalom, ezért makacsabban ragaszkodnak vélt igazságukhoz.

„Vannak cselekmények, melyeket különféle indulatokból követtek el, hol a lelki rázkódítás nyilvánvaló: ilyenek a bosszúból, irigységből, szerelemfűlésből stb.-ből támadó bűnök. Itt azonban a lelki rázkódítás intenzitása s dimenziói, továbbá ezeknek folytonossága hozzák létre az elfogultságot. Ugyanis a pillanatnyi indulat, mely csak az elkövetés idejében sugallja a bűnt, még maga nem elfogultság. Ha a bűnelkövetés következtében a lelki kielégültség beáll, az indulat elpárologhat s visszazökkenhet a lélek régi kerékvágásába. Ha azonban az indulat olyan nagyterjedelmű volt, hogy a lelket, a gondolkozásmódot eredeti valójából kirázta s a lelki kielégültség a cselekmény tekintetében a jogosság és igazság, valamint az erkölcs fogalmával egy helyre került, máris megbomlott az erkölcsi egyensúly s beállott az elfogultság hisztérikus neme. Alkati eleme a hirtelen támadt önféjűség, mely azonban általánosítani is tud a bűncselekmény

elkövetése után, de csak után, minden analóg cselekményt jogosnak tekint.” (Unger, 1925).

Unger Jenő összegzésében jogi szempontból értékeli a jelenséget. Kérdésként teszi fel, hogy *„a bűnös relatív gondolkodása és meggyőződése, tehát nem csak a bűncselekmény körülményei, figyelembe vehetők-e?”* (Unger, 1925). Arra a megállapításra jut, hogy csak az elfogultság egyes okai és okozatai azok, melyek megjelennek a büntetőjogi gyakorlatban a büntetés kiszabásánál. *„Igy például enyhítő körülményként szerepel az indulat bizonyos tettekben, mint az elfogultság oka, súlyosbító körülményként az egyik okozat, a bűn meg nem bánása.”* (Unger, 1925).

Maga a büntető törvénykönyv az, mely leszögezi a bűn megítélésének abszolút szempontjait, így bárkinek az egyéni felfogását, ha az bűncselekményben nyilvánult meg, nem lehet figyelembe venni. *„Az állam mindenhatósága ugyanis megköveteli, hogy aki az ő közösségében él, vesse magát alá a közösség szabályainak, ha attól eltérően gondolkozik is, e szabályokat át ne hágja. Ha pedig ezt megtette, számoljon cselekményének következményeivel, [...] a cselekmény bűnös voltát meg kell állapítani s azt megtorolni.”* (Unger, 1925).

A cikk keletkezésének háttere és ismertetésének körülményei

Az igazságszolgáltatás területén a pszichológia legkorábban kifejlődött része a kriminálpszichológia volt, hiszen az igazságszolgáltatás legfontosabb kérdése éppen a bűnösség megállapításának problematikája (Kármán, 1911). Kriminálpszichológiával foglalkozó bekezdést éppen ezért már a dr. Kármán, nagyváradi ügyész által is hivatkozott, 1838-as (és több kiadást megért), Jagemann által írt *A törvényszéki nyomozás kézikönyve* (Handbuch der gerichtlichen Untersuchungskunde) is tartalmazott (von Jagemann, 1838). Éppen ezért nem meglepő, hogy a jogi végzettségű, rendőrként dolgozó dr. Unger Jenő is lényegesnek találja e kérdéskört, és ezen belül az említett jelenségeket. Hiszen Kármán ügyész szerint is fontos terület a büntetett lélektanának stúdiuma, *„amelynek gyakorlati figyelembevétele már is elengedhetetlen”* (Kármán, 1911). Munkájának népszerűségét részben tehát a téma általánosan elfogadott jelenősége, tudományos beágyazottsága, és az emellett mégis mutatkozó hiátusok is magyarázzák. Az, hogy gazdag gyakorlati tapasztalata volt e téren, nagyban emeli munkájának értékét. A tapasztalatok jelentőségét már Jagemann is kihangsúlyozza írásában (Jagemann, 1838).

Másrészt szomorú aktualitást jelentett az első világháború hatásaként világszerre tapasztalt jelenség, a bűncselekmények megemelkedett gyakorisága (Benedek,

1930). Amerikában 1920-tól szesztilalom volt, mely egészségügyileg javított a társadalom állapotán (Madzsar, 1928), de egyértelműen rontotta a bűnügyi statisztikákat (URL2). Ezért 1921-ben országos találkozót szervezett az Egyesült Államok rendőri szervezeteinek a New York-i rendőrség kapitánya, Richard Enright. Az összejövetel a következő évben már nemzetközi konferenciává bővült, s az öt (brit, belga, argentin, kanadai és dán) külföldi delegátussal létrehozták a Nemzetközi Rendőr Konferenciát (International Police Conference – IPC). Céljaik a következők voltak: a különböző rendőri szervezetek közötti együttműködés elősegítése, az új eljárásokról és gyakorlatokról információk biztosítása, a rendőri hatékonyság növelése, a bűncselekmények okainak elemzése és kezelése, s ezek lehetőségeinek keresése. Növekvő érdeklődés mellett 1923-ban és 1925-ben is létrejött a találkozó. Az 1925-ös találkozón vett részt a legtöbb külföldi delegáció, összesen negyvenöt ország jelent meg (Deflem, 2002). Magyarországot Vay Kázmér belügyminiszteri osztálytanácsos, Dr. Bingert János budapesti rendőrkapitány, Puskás György rendőrségi főtanácsos és Dr. Szalay József szegedi kerületi főtanácsos képviselték (Világ, sz. n., 1925; Evening Star, sz. n., 1925), akik ismertették Unger Jenő gondolatait. A találkozó jelentőségét mutatja, hogy a *8 Órai Ujság* például cikket szentelt a találkozóknak, a magyar küldöttség élményeinek, úgy, hogy egy újságíró maga is a küldöttséggel tartott, még a harmadosztályon utazók ínycsiklandó napi menüjét is ismertette (Siegescu, 1925).

Mindenesetre ez a konferenciasorozat nem keverendő össze a Nemzetközi Rendőr Kongresszussal [International (Criminal) Police Congress], melyet másodjára 1923-ban Bécsben tartottak (URL3), s melynek legnagyobb eredménye az Interpol (International Criminal Police Organization) megalapítása (ekkor még International Criminal Police Commission néven – ICPC) volt (Deflem, 2002), s amely a növekvő bűnözésen belül is leginkább a nemzetközi bűnözők és bűnszervezetek visszaszorítását tűzte ki célul, s ezen a téren eredményesebbnek mondható, mint az amerikai konferenciák, melyek a későbbiek során inkább csak az Egyesült Államok rendőri szervezeteinek kapcsolattartását segítették elő (Deflem, 2002).

Magyarországon különösen rossz volt a helyzet, hiszen itt az első világháború a Tanácsköztársaság borzalmai, majd Trianon tragédiája követték. Sok embernek el kellett hagynia addigi lakhelyét, így a nagy népmozgás is oka volt a leromlott statisztikáknak, melyeket akkor már mintegy ötven éve vezettek, huszonegy éve kibővített adatokkal (Lévai, 1999). A helyzet a társadalom morális értékrendjét is kikezdte (Hacker, 1989), különösen megnőtt a fiatalok elkövetők száma (Pécsi Lapok, sz. n., 1925). De nem kellett ahhoz a statisztikai adatokat ismerni, hogy az emberek biztonságérzete csorbát szenvedjen.

A magyar lakosság nap mint nap szembesülhetett a bűnözés eluralkodásával. Erről az időszakról így ír Szelecsényi Andor dr. az állami rendőrség létrehozásának tizedik évfordulóján *A Magyar Detektív* 1929-es, jubileumi számában: „*Most tíz esztendeje romokban hevert minden ebben a szerencsétlen országban. [...] Szinte törvényen kívüli állapotok uralkodtak az ellenséges megszállás alatti időkben, az anarchia réme függött a levegőben. [...] Sokan parancsoltak és kevesen engedelmeskedtek. [...] ha meg volt is a központi hatalom és annak jóindulatú erélyes rendeletei, nem volt szerv, amely azok végrehajtását kikényszerítette volna. A városokban volt legnehezebb a helyzet. A városi rendőrség [...] megfogyatkozott létszáma meg volt fertőzve oda nem való elemekkel és így nem lehetett alkalmas arra, hogy ezekben a nehéz időkben az ország rendjét helyrebillentse. Egyetlen kivezető út csak a rendészeti szolgálat államosítása lehetett.*” (Szelecsényi, 1929).

A közállapotok ilyen romlásának idejében magukat becsületes polgároknak valló emberek esetében is előfordulhat, hogy indulataik hatására elkövetnek a büntető törvénykönyv cikkelyeibe ütköző cselekményeket. A *Pesti Napló* így üdvözli dr. Unger Jenő tanulmányát: „*éppen a legutóbbi esztendők speciális bűneseteihez adott magyarázatot.*” (Pesti Napló, sz. n., 1925). Az, hogy egyes büntetettek meg akarják magyarázni cselekményüket, következik abból, hogy egyébként tisztos polgárként ismerik magukat. Ahogy azt dr. Unger Jenő is írja a nők esetében „*a társadalmi kapcsolatok, a család becsülete, a nagyobb vallásosság, bűneiknek szigorúbb társadalmi megítélése [miatt] [...] Szemben találván magát a társadalommal, annak vele szembeni igazságtalanságát látja s ez a visszás érzés teszi lehetetlenné nála az általános erkölcsi gondolkodásra való visszahelyezkedést. Ennél a momentumnál veszi át az indulattól a folytatólágosságot az elfogultság.*” (Unger, 1925).

S amennyiben különböztek akkoriban a nők a férfiaktól, annyiban különböznek az akkori emberek a maiaktól. Ami akkor a nőkre volt jellemző, tehát a nagyobb fokú vallásosság, a társadalom szigorúbb megítélése, a családi becsület védelmezése, mindezek a szempontok az akkori emberek életét általánosan is sokkal inkább meghatározták, mint a maiakét. Ugyanígy hathat a magasabb státusz, mely esetén abban a korban nagy szégyen, vagy legalábbis nagyobb szégyen volt egy bűncselekmény, mint manapság.

Büntetőügyekkel foglalkozó jogászok beszámolóí szerint a bűncselekmény beismerése, de a bűnösség belső meggyőződésből való tagadása a kihallgatásokon és a bíróság előtt a mai Magyarországon már ritkaság. Manapság nem szégyennek, sokkal inkább észszerű cselekedetnek számít kijátszani a jogszabályokat egy ügyes ügyvéd segítségével, ahogy azt egyes ügyvédi irodák hirdetik is honlapjukon: „*Ha úgy gondolja, hogy bűnös, akkor se ismerje el*

a cselekmény elkövetését azelőtt, hogy értékelte volna az összes jogi lehetőséget.” (URL4). Ezáltal okafogyott az olyan szintű énvédő mechanizmusként jelentkező önbecsapás, mely a 1925-ös cikk és hírujságok utalásai által említve van. Ha ma élne dr. Unger Jenő, lehetséges, hogy a megjártszottság ismérveiről, a keresztkérdések alkalmazásának jelentőségéről vagy a poligráf használatának korlátairól értekezne.

Mindemellett a nemzetközi szinten szaporodó háborús konfliktusok, bizonyos eszmék és vallások képviselői által propagandaként terjesztett nézetek és a növekvő bizonytalanság hatására elképzelhető, hogy újra találkozhatunk azon bűnelkövetői felfogás és hozzáállás eseteivel, melyek Unger Jenő tanulmányának is tárgyául szolgáltak.

Meddig terjedhet az állam hatalma?

A bűnelkövetők elítélésének jogossága a bűnösség kérdésének büntető törvénykönyvben leszögezett definícióiból fakad, ebben egyéni megítéléseknek nem lehet szerepe. Ezt a gondolatot folytatva hivatkozik Unger Jenő végső érvként írásában az állam mindenhatóságára, s ez a kifejezés magyarázatra szorul. A középkori Európáig mennék vissza e magyarázatban, ahol is az állam és egyház szorosan összefonódott, ennek kifejezésekként több esetben a pápa küldött koronát az európai uralkodóknak. Mindenki számára közismert, hogy államalapításunkban is mekkora szerepet játszott a katolikus egyház, bár maga a korona származása már a legendák ködébe vész. A felvilágosodással és a francia forradalommal az egyház közjogi hatalma megtört. *„Ezzel a katolikus egyház világi hatalmát halálos csapás érte.”* – írja Rudolph Sohm (1922). Napóleon új törvényeket fektetett le, melyek hatással voltak az európai jogrendszerre, s ezen új törvények szerint az egyház mindenhatóságát felváltotta az állam mindenhatósága. Ez nem jelent sem többet, sem kevesebbet annál, hogy az állam fölött többé nem állhat egyházi hatalom, az állam szuverén, szava a végső érv, s ez az állampolgárok neki átruházott hatalmából fakad. Ennek a felfogásnak pedig a számos filozófus – hogy csak a legfontosabbakat említsem: Locke és Rousseau – által megfogalmazott társadalmi szerződéselméletek adták a filozófiai alapját. Locke szerint az emberek *„létrehozzák a törvényhozó hatalmat, ami meghatározza a természeti törvény tartalmát; a bíróságokat, ami értelmezi és alkalmazza a törvényt az egyes esetekre; és a rendőrséget, ami érvényt szerez a törvénynek. A társadalmi szerződéssel az egyének feladják egyéni büntetőhatalmuk gyakorlásának jogát, mert azt a szerződésbeli átruházás értelmében az állam fogja gyakorolni”* (Locke, 1999; Kleinig, 2008, idézi Boda, 2022) – már

csak ezért sincs joguk az önbíráskodásra, hiszen az elmélet értelmében az államé a kizárólagos büntető hatalom.

Így ír, a vizsgált cikkel egy időben Rudolph Sohm: „*A társadalmi szerződést e tanítás szerint az államhatalom és nem valamely más hatalom javára kötötték (pl. az egyházhatalom javára sem). Az állam, csakis az állam javára mondtak le az egyesek természetes szabadságukról. Ebből az következik, hogy minden nyilvános hatalom az államot illeti és hogy a hatalom gyakorlása az államban csakis az államhatalom megbízásából, delegálásából származik. Az államhatalom mindenható. Az egyházhatalom is csak az államhatalom folyománya.*” (Sohm, 1922).

Taray Andor előbb keletkezett fejtegetése szerint: „*Az állam fogalmába lényegesen nem tartozik több, minthogy az az állam tagjai akarátának egyesülése. [...] Akarhat akármit, tehet mindent. [...] cselekvésük szabadságát csak erejük mértéke korlátozza. [...] nem csak az egyén, még egy állam sem tartá magát jogosulva kétségbe vonni a másoknak szabadságát bármit is tennie – csak erővel védte magát mindegyik, csak erővel terjeszkedett mindegyik, joga addig terjedt, meddig ereje ért. És ez áll nem csak kifelé való hatására, más államok iránti viszonyára nézve, hanem belső életére, polgárai iránti viszonyára nézve is. Kétséget nem szenved, hogy az állam polgárai iránt feltétlen, és korlátlan hatalmat gyakorolt mindig, és gyakorland. [...] Az államnak jogosultsága polgárai felett hatalmat gyakorolni nem változik, de az államnak szellemi élete, akarátának célja, cselekvésének módja igenis változhat, változik, változnia kell, és fog változni a haladás végtelenségéig, és pedig mindég csak szebbre, igazabbra, jobbra – és ebben van az állampolgárnak reménye, bizalma, biztosítása, az államhatalom visszaélése általi megsemmisülés ellen* (Taray, 1869).

Nyilvánvaló a fenti sorok naivitása, már csak annak fényében is, ami később magával Unger Jenővel is történt. Ungert 1948-ban, egy koncepció per során, koholt vádakkal egy évre ítélték (Magyar Nap, sz. n., 1948), és ezzel rendőri karrierje véget is ért. Maga Sohm is a francia forradalom történetével bizonyítja, hogy az állam mindenhatósága kétélű fegyver, és nagyon kell vigyázni, nehogy diktatúrába csapjon át, ahol, hogy mi a bűn, és ki számít bűnösnek, immár a bizonyítási eljárás bizarr színjátékának eredménye lesz. (Ha egyáltalán tartanak bizonyítási eljárást.) „*Az államhatalom, a törvényhozás, benne a jelenkor bölcsesége, lett a világ ura. Csak rajta állt, hogy az egész jogi és társadalmi élet megújuljon és hogy a boldogság bőségszarujából áldás áradjon a múlt bilincseiből felszabadult emberiségre. A forradalom a rémuralomban végződött. Az álmodott boldogságot rémület váltotta fel. A szabadságból katonai önkényuralom lett. Kitűnt, hogy az államhatalom sem mindenható, hogy általában a jog nem készül az ember kénye-kedve szerint, és hogy e hirtelen elszakadás a múlttól a társadalmat nem az égbe, hanem örvénybe viszi.*” (Sohm, 1922).

Concha Győző így ír báró Eötvös nézeteiről: „[oda állítja] a Rousseau államtanának hiányait és rámutat a demokratikus választási rendszer fikciói és csalódásaira, a mindenható állam szabadságpusztító hatására, az álegyenlőség kommunisztikus következményeire, a merőben nyelvi alapra épített nemzetiségi elv bomlasztó erejére.” Majd értékeli is azokat: „Teljesen igaza van azonban Eötvösnek, midőn az állam hatáskörének az egyéni szabadság érdekében való korlátozását főbenjáró érdeknek nyilvánítja s a túlhajtott központosítás veszélyeit oly alaposággal kimutatja.” (Concha, 1908).

Záró gondolatok

Unger Jenő a bűn zűrzavaros sötétségébe igyekszik elméleti rendszere által bevilágítani. Egyedülálló tanulmánya illeszkedik a bűnelkövetőket csoportosító elméletek sorába, melyek létrejöttét a büntetés individualizációjának igénye motiválta a 19. század végétől kezdődően (Kerecsi, 2016). A bűnelkövetők egy részénél mutatkozó egyedi pszichológiai viszonyulás formáit csoportosítja, miközben ezeket átfogó rendszerbe foglalja tanulmánya *Az elfogultság és a részrehajlás* címet viselő második fejezetében.

Szakmai párhuzamként Freud és követői munkásságában fordulnak elő megközelítő gondolatok. A cikkben ismertetett elméműködésbeli kisiklás a mai terminológiában leginkább az énvédő mechanizmusok egy típusával, a tagadással állítható párhuzamba, s elsősorban a hisztérikus elfogultság – mely a körülményekből fakadó lelki megrázkódtatás hatására áll elő – feleltethető meg a tagadásnak, mert a másik két elfogultságtípus esetében a helytelenül elfogadott nézetek és magatartások, még ha érzelmi tényezők befolyásolták is őket, gondolkodás (még ha felszínes is) és döntés által válnak az elkövetők sajátjává. A második kategóriából (a vallási és politikai fanatizmus, mely nevelés/propaganda/befolyás hatására alakul ki) pedig eleve kizárja azokat, akik nem a jóval, az erkölcsi világnézettel és morállal szemben választották bűncselekménybe torkolló meggyőződésüket. Az énvédő mechanizmusok ezzel szemben érzelmi tényezők hatására, tudattalan lelki működésként jelentkeznek. Számptalan énvédő technika létezik (melyeket Freud lánya, Anna foglalt rendszerbe), és „*ezek koronként, kultúránként változnak; a társadalmi elvárások erősen befolyásolják alakulásukat*” (URL5).

Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy ami foglalkoztatta Unger Jenőt, az korának gyermekévé teszi, az őt körülvevő problémákra reflektál, de újító szelleme egészen egyedivé avatja munkáját.

Felhasznált irodalom

- Androvicz G. (2021). A magyar rendőrség első napilapja: A Rend (1921–1927). *Magyar Rendészet*, 21(1), 129–140. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.1.9>
- Benedek K. (1930). Háború és bűnözés – Látogatás Louis Lépinenél. *Magyarság*, 1930. augusztus 12., 10.
- Boda M. (2022). Az igazságos háború elméletének kiterjesztése a rendészetre: történelmi és kortárs elméletek. *Belügyi Szemle*, 70(1), 169–185. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.1.10>
- Concha G. (1908). Báró Eötvös József állambölcselete és a külföldi kritika, VII. Az „Uralkodó Eszmék” és az anarchia. 62–75.
- Deflem, M. (2002). *Policing world society: Historical foundations of international police cooperation*. Oxford; New York: Oxford University Press. <http://archive.org/details/policing-worldsoc0000defl>
- Evening Star* (1925). 20 Nations’ Police Honor Unknown. 1925. május 24. (29608/1052), 4.
- Hacker E. (1989). *Hacker Ervin emlékkötet – Háború és bűnözés c. fejezet*. MTA Magyar Kriminológiai Társaság. 196–210.
- Kármán E. (1911). A törvényszéki lélektan és oktatása. *Jogtudományi Közöny*, 46(50), 431–433.
- Kerezsi K. (2016). Kriminálpolitika akkor és ma. *Jogtörténeti Szemle*, 34(1), 16–24.
- Kleinig, J. (2008). *Ethics and Criminal Justice*. CUP. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511806155>
- Lévai M. (1999). A magyar kriminológiai gondolkodás fejlődése a kialakulástól a XX. század nyolcvanas éveinek végéig. In Gönczöl K., Korinek L., & Lévai M. (Szerk.), *Kriminológiai ismeretek – Bűnözés – Bűnözéskontroll* (11). Corvina.
- Locke, J. (1999). *Második értekezés a polgári kormányzatról*. Polisz.
- Madzsar J. (Szerk.). (1928). *Alkoholkérdés. Társadalmi Lexikon*. 18.
- Magyar Jövő* (1925). Unger Jenő rendőrfogalmazó tanulmánya a newyorki rendőrkongresszuson. 1925. május 6., 7., 101., 5.
- Magyar Nap* (1948). Súlyos ítélet a Tóth Árpád–Vidovics-féle összeesküvés perben. 1948. október 22., *Magyar Nap*, 1.
- Pécsi Lapok* (1925). Elszaporodott a fiatalok bűnözők száma. 1925. január 18., 4. évf. 14. Sz., 2.
- Pesti Napló* (1925). Bűnös lelkek a boncolóasztalon. 1925. július 7., 76(149), 8.
- Siegescu M. (1925). Útban Amerika felé a Columbus fedélzetén. 8 *Órai Ujság*, 1925. június 5., 6.
- Sohm, R. (1922). IV. FEJEZET Pietizmus és felvilágosodás – 46. § A mindenható állam. In *Rövid egyháztörténet* (221–229).
- Szelecsényi A. (1929). Jubilál az államrendőrség – Ünnepek és kitüntetések a magyar rendőrség államosításának tizedik évfordulóján. *A Magyar Detektív*, 4(21), 3.
- Taray A. (1869). *Magyarország európai hivatása*.
- Tolnai Világlapja* (1935). Unger Jenő miskolci rendőrfogalmazót az egri jogakadémián a kriminalisztika, a tudományos nyomozástan és a rendőrbíráskodási jog magántanárává nevezték ki. A kiváló fiatal tudós kapta meg a kriminalisztika első főiskolai tanszékét Magyarországon. 1935. július 24., 37(30), 6.

Unger J. (1925). Az elfogult bűnösök. *A Rend*, 5(27–28), 3–4.

Világ (1925). A newyorki rendőrkongresszus magyar delegátusai hazatérőben. 1925. június 6., 16(125), 12.

von Jagemann, L. H. F. (1838). *Handbuch der gerichtlichen Untersuchungskunde*. G.F. Kettembeil.

Wood R. (1925). Publication of Crime. – News Wins Defense. *The Casper Daily Tribune*, 1925. május 14., 1. <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn86072160/1925-05-14/ed-1/seq-1/>

A cikkben szereplő online hivatkozások

URL1: *Egy japán férfi több mint 5,7 millió forintot fizetett azért, hogy kutya legyen.* <https://www.origo.hu/nagyvilag/20220526-japan-ferfi-alma-allat-nagyvilag-jelmez.html>

URL2: *Prohibition: US homicide and suicide rate 1900-1950.* <https://www.statista.com/statistics/1088644/homicide-suicide-rate-during-prohibition/>

URL3: *1923 – how our history started.* <https://www.interpol.int/Who-we-are/INTERPOL-100/1923-how-our-history-started>

URL4: *Tagadja bűnösségét.* <https://vidakovics.hu/tagadja-bunosseget/>

URL5: *Az elhárító mechanizmusok.* <https://pszichologus-dr-egeszseg.hu/az-elharito-mechanizmusok>

Alkalmazott jogszabály

Magyarország Alaptörvénye

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Sidló M. (2025). A bűnösség megítélésének szubjektív oldala, ahogy azt 1925-ben a későbbi első magyar kriminalisztikai tanszék vezetője, dr. Unger Jenő értelmezte. *Belügyi Szemle*, 73(1), 97–111. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v73.i1.pp97-111>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Sidló Mariann, aki a szerkesztoseg@belugyiszemlejournal.org e-mail címen érhető el.